

Una obra discutida i un futur compromès

JAUME FABRE

Quaranta mesos després d'haver estat començades, les obres de rehabilitació de la plaça de Sant Feliu de Girona són molt lluny d'acabar. La situació no pot ser més complicada: una plaça esventrada per les excavacions arqueològiques, una escalinata abocada al buit per un costat, un edifici fora de normativa i que no és acceptat en el seu disseny actual per entitats representatives de Girona, un arc de Trasfigueres que segueix tan degradat com sempre, sense que ningú no parli de la seva rehabilitació, un projecte aprovat i unes obres adjudicades difícils d'encaixar en la situació actual.

Una història accidentada

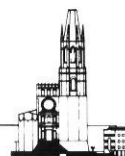
La història del projecte de rehabilitació de la plaça de Sant Feliu ha estat tan accidentada que a hores d'ara es fa difícil de reconstruir-lo en detall. Ha vist passar arquitectes i directors generals, ha estat fet, desfet, refet i aturat.

L'avantprojecte del Pla Especial del Barri Vell proposava tancar la plaça de Sant Feliu per la banda del riu, amb una filera d'habitatges que donés continuïtat a les façanes de l'Onyar. Aquesta proposta va generar un moviment d'oposició que va quedar plasmat en un

DANI DUCH

La casa que hi havia abans de l'actual.

article de Josep Clara (Punt Diari 22/IX/82) en el qual, amb el títol *Ens volen destruir Girona*, defensava el respecte a l'actual obertura que permet la visió de la façana del temple des de l'altra banda del riu. El suggeriment fou escoltat i, en aprovar-se el Pla Especial, va suprimir-se el projecte d'edificis que havien de tancar la plaça.

Altres proposicions que es feien en l'avançament del Pla Especial del Barri Vell respecte a la plaça van anar quedant aparcades per la dinàmica dels fets, ja que la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge va començar-hi obres de rehabilitació abans que el Pla Especial quedés definitivament aprovat. Això va produir-se el 20 de juliol del 1983, quan les obres del projecte de la plaça de Sant Feliu ja havien estat adjudicades a l'empresa BRYCSA i aquesta havia posat tanques i un barracó a les escales del temple.

Inicialment, el projecte redactat pels arquitectes Joan Escribà i Serra i Maria Dolors Nadal i Casaponsa per encàrrec de la Generalitat preveia que en el solar de l'edifici situat junt a les escales, un cop enderrocat, se n'hi fes un altre amb porxos a la planta baixa. Aquesta idea fou descartada quan el campanar de Sant Feliu va aparèixer amb tota la seva integritat.

L'Ajuntament, fent-se ressò de l'opinió generalitzada, va denegar la llicència d'obres per al nou edifici i va caldre aleshores reconsiderar tot el projecte. El 16 de febrer del 1984 els directors generals del Patrimoni i d'Arquitectura i Habitatge de la Generalitat van venir a Girona per a donar carta d'oficialitat a la supressió de l'edifici que hauria tapat la visió del campanar. Prèviament a aquesta visita, la direcció general d'Arquitectura i Habitatge ja havia encarregat a l'equip d'arquitectes Escribà/Nadal una modificació del projecte original que resolgués el buit deixat per l'edifici que no es faria.

El nou projecte causà sorpresa quan fou revelat per la premsa. El buit era cobert amb una gran escalinata que ocuparia també l'espai que en el futur deixaria lliure l'edifici que ara tapa el segon campanar —inacabat— de Sant Feliu, edifici que és previst que sigui enderrocat.

L'edifici que pel darrera dona al carrer del Portal de la Barca, números 8 i 10, i que en el projecte original no era visible des de la plaça de Sant Feliu, quedava ara com a element principal de l'espai al peu del campanar i els arquitectes van mantenir per a la seva façana un disseny certament agosarat. Ells mateixos

JOAN RÀFOLS:

«Una desqualificació inadequada»

Joan Ràfols, director general d'Arquitectura i Habitatge de la Generalitat, ha presidit tot el procés de les obres realitzades a la plaça de Sant Feliu de Girona per iniciativa del seu departament. La seva opinió és una peça clau de la història d'aquestes obres:

“Al començament del 1982, tot iniciant-se la política de recuperació dels nuclis vells de les principals ciutats de Catalunya, la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge va arribar a un acord amb l'Ajuntament de Girona per endegar tota una sèrie d'actuacions —façanes de l'Onyar en dues fases, el remodelatge de la Sopa, la restauració de la muralla i la seva conversió en passeig urbà, enderroc i construcció d'habitatges a les Beates, altres estan en execució— Sant Feliu i obertura del carrer Beates i altres encara resten en projecte, com és el parc dels Maristes o la tercera fase de l'Onyar.

De tot aquest conjunt, sens dubte, l'obra més controvertida és la de Sant Feliu. Sovint, en parlar-ne, s'acusa la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge de no actuar coordinadament amb l'Ajuntament de Girona i la Comissió del Patrimoni, i l'apassionament de la discussió fa oblidar la seva necessitat —intervenir en un dels indrets més degradats de la ciutat— i els mèrits indubtables del projecte: la façana posterior, l'actuació al pati, l'habitabilitat dels habitatges resultants, entre d'altres.

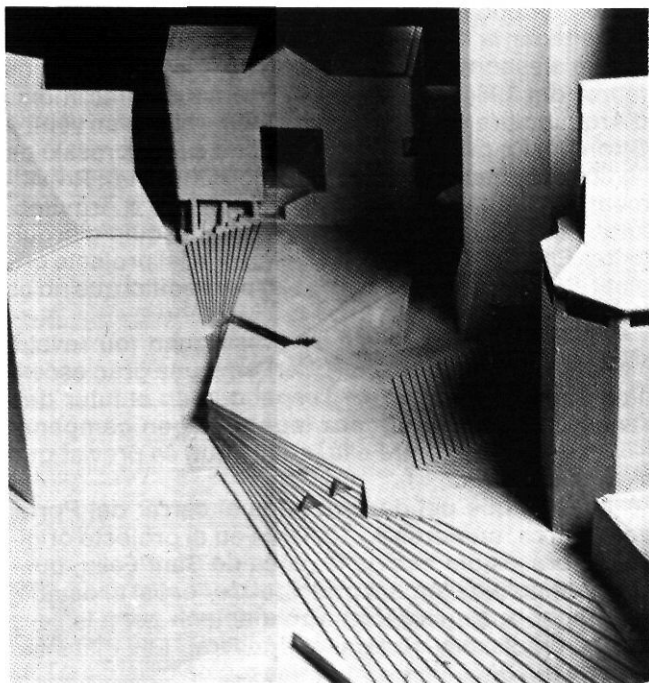
La polèmica se centra, doncs, en la façana que dona a Sant Feliu. Sovint s'obliden els fets i els fets són que aquest projecte ha tingut els mateixos tràmits que tots els abans esmentats realitzats per la Direcció General d'Arquitectura a Girona —aprovació de la Comissió del Patrimoni i llicència de l'Ajuntament— i si han sorgit problemes han estat causats solament per les dificultats específiques del lloc. No oblidem que durant la discussió del Pla Especial el tancament de la plaça causà ja polèmica, i els arquitectes redactors van veure rectificada per l'Ajuntament la solució proposada. L'enderroc de l'edifici de la plaça de Sant Feliu, número 2, exigít per l'estat físic de ruïna, va deixar visible el campanar de Sant Feliu i va pro-

vocar que es decidís no construir de nou l'edifici —modificant de fet el Pla Especial del Barri Vell—. La façana ara en discussió va passar d'ésser una façana pensada per a una plaça interior a una façana principal davant d'un monument. Aquest fet va provocar que la Direcció General d'Arquitectura, d'acord amb l'Ajuntament, encarregués als arquitectes autors del projecte, una proposta d'ordenació de l'espai resultant dins del conjunt de la plaça de Sant Feliu. L'avantprojecte no va ésser aprovat per la Comissió del Patrimoni, i finalment la Direcció General va decidir acabar la construcció de l'edifici, introduint les modificacions acordades amb la Direcció General del Patrimoni, i deixant el tema d'accés a l'edifici i l'ordenació de la plaça pendent de les decisions que sobre la futura ordenació de la plaça prenguessin l'Ajuntament de Girona i la Comissió del Patrimoni, decisions que fins ara no han arribat i sense les quals no es pot donar per acabada la totalitat del projecte.

Personalment i institucionalment lamento que la discussió s'hagi plantejat com una desqualificació de l'actuació de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge a la ciutat de Girona, la qual cosa crec que és totalment injusta i no adequada a la realitat actual del barri vell gironí.

S'ha arribat a dir que és una mostra de les coses fetes directament des de Barcelona, sense consultar ningú. Res més allunyat de la realitat, els arquitectes són gironins i el contacte amb l'Ajuntament i la Comissió del Patrimoni en aquests casos com en la resta de projectes executats per la Direcció General a Girona ha estat estret.

El que sí és cert és la dificultat arquitectònica de l'indret, especialment després d'enderroc l'edifici adossat a l'escalinata de Sant Feliu. Sens dubte hem guanyat tots —els gironins i els no gironins— una visió del campanar en tota la seva magnitud i gran bellesa, però no conservem la trama urbana i fem un gran espai difícil d'ordenar. La Direcció General d'Arquitectura va fer la proposta, que va ésser rebutjada; correspon ara l'Ajuntament proposar una nova ordenació, de la qual la façana actual resultarà més o menys adequada i d'acord amb ella podrà ésser modificada. El projecte s'ha d'acabar”.

Maqueta de la proposta.

MANEL BOSCH:

«Les obres han degradat l'indret»

Manel Bosch i Aragó, arquitecte, cap de l'Oficina de Rehabilitació del Barri Vell de Girona, aporta abundant informació sobre el procés del projecte de rehabilitació i conclou amb unes opinions personals:

«L'actuació de l'Ajuntament de Girona en les obres de rehabilitació de la plaça de Sant Feliu ha estat centrada en la sol·licitud de llicència d'obres que se li va presentar el dia 5 d'abril del 1983 per al conjunt de tres projectes:

a) Edifici de quatre habitatges a la plaça de Sant Feliu nº 2.

b) Reforma d'un edifici per a la construcció de 10 habitatges al carrer Portal de la Barca, nº 8 i 10.

c) Plaça entre els projectes anteriors i els carrers Trasfiguera i Pou Rodó.

L'ajuntament donà llicència d'obres per a l'enderroc de l'edifici existent a la plaça de Sant Feliu, nº 2, per acord de la Comissió Permanent el dia 6 de maig de 1983; i per a la reforma de l'edifici del carrer Portal de la Barca, nº 8 i 10, el dia 19 de maig de 1983. Però no donà llicència per a la construcció de l'edifici de la plaça de Sant Feliu, nº 2; és per això que la façana de l'edifici construït (c/. Portal de la Barca, 8 i 10) que s'havia pensat com a façana d'una plaça interior passa a ser façana principal de la plaça de Sant Feliu. Aquestes llicències es donaren abans que s'aprovés el Pla Especial del Barri Vell.

En el transcurs de les obres, i a causa dels nombrosos problemes apareguts i reformes del projecte, la direcció general del Patrimoni Artístic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya envià una carta a l'ajuntament de Girona, que reproduïm íntegra perquè resumeix la problemàtica originada per aquesta construcció:

«Aquesta Direcció General per resolució de 5 d'agost de 1983 va aprovar el projecte d'edifici d'habitatges situat entre els carrers Pou Rodó, Trasfiguera i la Plaça

han escrit, en un llibre editat per la Generalitat per a donar a conèixer els projectes de rehabilitació a Girona i altres ciutats: «Mentre que la façana principal mira i té per teló de fons l'església de Sant Feliu, la petita queda emmarcada pel teixit urbà de to menor i per la façana postmoderna de l'edifici en procés de rehabilitació».

Aquesta «façana postmoderna» va fer esclatar una guerra entre la direcció general del Patrimoni i la direcció general d'Arquitectura i Habitatge. Antoni Pladevall havia substituït Jordi Bonet al front de la direcció general del Patrimoni i va posar serioses objeccions al disseny del nou edifici. Les decisions unilaterals van prevaler a partir d'aquell moment sobre els acords; la manca de diàleg i la descoordinació van fer que quedessin arraconades les limitacions posades al disseny de l'edifici pel Consell del Patrimoni Cultural de Catalunya i al color pel Pla Especial del Barri Vell.

Les obres van quedar aturades. Antoni Pladevall va ser substituït per Enric Mach. I aquest estiu, el treball dels arqueòlegs ha introduït un nou element en el debat. Les excavacions han posat de relleu que en el subsòl de la plaça hi ha el que potser sigui el més important jaciment arqueològic localitzat fins ara a la ciutat. Sorpren que aquesta possibilitat no s'hagués tingut en compte en redactar el projecte.

de Sant Feliu de Girona, amb l'advertiment que aquest projecte s'hauria d'adoptar a la realitat que anés sorgint en el transcurs de les obres i alhora va autoritzar l'enderroc de l'edifici situat prop de les escales de l'Església de Sant Feliu.

«L'enderroc d'aquest edifici ha deixat visible el campanar de Sant Feliu en tota la seva magnitud i gran bellesa, i en no construir-hi de nou, ha fet reestudiar el projecte de la façana que dona a la Plaça de l'edifici en construcció —autoritzada per la resolució del dia 5 d'agost de 1983— situat entre els carrers Pou Rodó, Trasfiguera i la Plaça, per tal que la façana s'adapti al màxim a la normativa del Pla del Barri Vell.

«Vista la resolució d'aquesta Direcció General del dia 7 d'aquest mes, confirmant l'acord de la Comissió Tècnica de Girona, del Consell del Patrimoni Cultural de Catalunya, del dia 20 de febrer proppassat, en el sentit de no aprovar el disseny proposat per a la façana que dona a la Plaça de l'edifici esmentat.

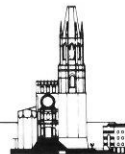
D'acord amb els articles 23 i 33 de la Llei de 13 de maig de 1933 i 21 del seu Reglament d'aplicació i el Decret núm. 188/1981, de 10 de juliol, de creació del Consell del patrimoni Cultural de Catalunya,

HE RESOLT: Que paralitzi de manera immediata les obres que s'estan realitzant a la façana que dona a la Plaça de l'edifici situat entre els carrers Pou Rodó, Trasfiguera i Plaça de Sant Feliu de Girona, mentre i quan el promotor de l'obra no presenti un nou projecte a la Comissió Tècnica de Girona, del Consell del Patrimoni Cultural de Catalunya, i sigui aprovat per aquesta Direcció General.

«El nou projecte caldrà que s'atengui a l'acord pres per la Comissió Tècnica de Girona el dia 20 de febrer de 1984 i que es transcriu a continuació:

— A la part baixa de l'edifici s'eliminaran els pilars existents tot massissant-los en el mateix pla de les façanes superiors.

— Supressió i canvi de concepte en el plantejament del pas (gran forat central) que caldrà que es disminueixi de volum en el context d'una façana més neutra i solucionat de manera que no comprometi la futura ordenació de

Una proposta de diàleg

La desinformació ha presidit tot el procés. S'ha trobat a faltar una consulta ciutadana sobre el projecte, a l'estil de les que l'Ajuntament de Girona realitza sempre que es planteja un projecte d'importància. Els mitjans informatius han restat al marge de la polèmica que era al carrer. El silenci plana sobre el tema. A causa d'aquesta situació, la Revista de Girona ha volgut obrir un debat que possibiliti vies de diàleg per a desencallar la qüestió. De tots els qui han estat convidats a participar-hi, només han excusat la seva participació, per motius diversos, l'arquitecte Joan Escrivà, coautor del projecte, i els arquitectes redactors del Pla Especial del Barri Vell, un Pla que, tot i que només fa tres anys que fou aprovat, és ja irreconeixible en tot allò que fa referència a la plaça de Sant Feliu.

Creiem que, malgrat les absències, les opinions recollides constitueixen un bloc d'informació prou important com perquè pugui ser tingut en compte i a partir d'ara es plantegin nous sistemes de gestió del conjunt urbanístic i monumental de Sant Feliu.

La "casa lila" en construcció.

la Plaça. Atès que els criteris de la Comissió, reiterats en diversos acords anteriors, són els de fer un estudi exhaustiu de preexistències, nivells i localització dels elements urbans arquitectònics de tot el conjunt, la Comissió creu que, per no interferir més el ritme de les obres, caldrà que aquest es faci posteriorment; s'estima convenient suggerir per l'edifici a mig edificar la possibilitat de generar una nova entrada pel carrer lateral (Pou Rodó) i, a través de l'espai amb volta, accedir a l'espai central on hi ha situada l'escala de veïns; aquesta entrada es podria desdoblar amb accés per l'arc que dona a la zona de Trasfiguera, possibilitant un pas peatonal semipúblic a nivell de barri, que relligui la trama urbana. Això permet que l'edifici s'acabi independentment de les resolucions de nivells que es donin en el projecte posterior de la Plaça de Sant Feliu. Allò vol dir que el replantejament de la façana general de l'edifici porta annexa la pèrdua de llur singularitat d'accés i el manteniment o no d'aquest, quedarà recollit en el futur projecte de la Plaça i, per tant, l'esmentat accés queda en suspens.

— Resolució massissa del punt de contacte entre el parament de pedra i el nou arrebossat (cantonada de Trasfiguera-Plaça).

— Redisseny de l'obertura del frontó i/o la supressió del mateix en funció de la nova façana.

— En el cas que la nova façana mantingui la cornisa convindria que estigués més adequada a les preexistències de l'entorn i a la tradició del país.

— Quant al tractament dels elements de pedra que formen els forats de la façana, al pas de Trasfiguera, s'hauria de considerar llur reposició i canvi per una llinda de pedra llisa, o en el seu cas, l'arrebossat de tot el parament.

Barcelona, 15 de maig de 1984

Signat: El Director General del Patrimoni Artístic.

Després de l'atur parcial de les obres es tornaren a fer modificacions de la façana principal sense que se'n presentés cap nou projecte, contradient així les resolucions de la direcció general del Patrimoni Artístic.

Per tot això que s'ha exposat, no és només la qüestió que el color de la casa no figura en la carta de colors del

Pla Especial del Barri Vell, sinó que el problema és molt més complex: la façana actual de la casa, i per tant de l'edifici (que no han estat mai aprovats legalment per ningú), i el conjunt de les obres que s'han realitzat a l'indret, l'han degradat molt considerablement i penso que és urgent que s'hi intervingui per tal d'arranjar-ho amb la dignitat que l'indret es mereix.

ESTEVE MACH:

«És necessari acabar la feina abastant tot l'entorn»

Esteve Mach i Bosch és l'actual director general del Patrimoni Artístic de la Generalitat. Va prendre possessió el mes de febrer del 1986, quan les obres de rehabilitació de la plaça de Sant Feliu ja eren pràcticament en la situació actual. L'opinió que li mereixen és com segueix:

«Penso que és molt difícil, segurament impossible, de valorar objectivament la incidència d'aquest nou edifici d'habitatges construït per la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, en la Plaça de Sant Feliu, a Girona, abans que l'entorn no sigui enllestit totalment.

Per a mi no és el disseny en si de l'edifici el que provoca un fort contrast amb el preexistent, sinó la manca de continuïtat amb la degradada façana d'habitatges de l'esquerra de la plaça i la seva "entrega" amb aquesta façana. Cas que la intervenció no continuï, crec necessari modificar el color de l'edifici.

Penso, però, que la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge és prou sensible i preparada en temes de rehabilitació i que haurà copsat la necessitat d'acabar la feina abastant tot l'entorn».

ANTONI PLADEVALL:

«Un exemple de la manca de coordinació i diàleg»

Antoni Pladevall i Font és actualment Cap de la Secció d'Inventari del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Direcció General del Patrimoni Artístic de la Generalitat de Catalunya. Fou director general del Patrimoni Artístic després de Jordi Bonet —que ho era quan van començar les obres a la plaça de Sant Feliu— i abans de l'actual, Enric Mach. Ens explica la seva intervenció amb aquestes paraules:

«En fer-me càrrec de la Direcció General del Patrimoni Artístic em vaig trobar amb el problema pendent de l'edifici d'habitatges que havia construït la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge a la plaça de Sant Feliu de Girona. Tot seguit vaig visitar el director general i vàrem quedar en fer una reunió de tres arquitectes, un per cada Direcció General implicada i un que representés els arquitectes de Girona, per tal de trobar una solució adient al problema pendent d'aquest edifici.

Es va arribar a un acord de principi referent a una nova ordenació d'obertures, desaparició del frontó que corona l'edifici (cosa que després es va dir que era inevitable) i el color amb què calia pintar-lo. En realitat no es va complir del tot el que s'havia acordat, puix que ni les obertures es varen modificar com s'havia previst, ni tampoc el frontó, ni el color amb què es va pintar la casa era el que s'havia dit, que havia de ser un color neutre que entonés amb la resta d'edificis o color predominant del lloc.

Això és tot el que puc dir sobre la meua intervenció en aquest polèmic edifici.

Pel que fa a la meua opinió particular, no crec que interessi ni que pugui aportar cap nova llum, però sí crec que alguns arquitectes actuen sovint amb criteris massa personals sense tenir en compte que els edificis que es fan dintre d'un conjunt ja existent han de tenir una harmonia i lligam amb la resta i que si es volen fer singularitats aquestes han de tenir molta personalitat i estudi. No crec que en el cas present hi hagi cap originalitat ni creació. Penso que l'edifici, pel lloc on s'ubica, hauria de tenir una estructura més mimètica amb la resta d'edificis del sector i un color menys estrident.

Hi ha molts indrets de nova urbanització o punts clau on hi cauen molt bé les innovacions i genialitats. No crec que la façana de l'edifici que s'ha fet allà passi a la història de l'arquitectura, potser més aviat hi passarà per la polèmica que ha suscitat i com un exemple més d'una manca de coordinació o de diàleg molt lamentable en els nostres temps».

JOAQUIM NADAL:

«Quan i com es prendran decisions?»

Joaquim Nadal i Farreras, alcalde de Girona, ha estat testimoni privilegiat de les obres a la plaça de Sant Feliu, que han estat realitzades per organismes de la Generalitat sense participació municipal. L'Ajuntament de Girona ha hagut de limitar-se a opinar, i ho ha fet amb l'acord del dia 1 d'agost del 1985, segons el qual la Comissió Municipal Permanent va decidir notificar a la direcció general d'Arquitectura i Habitatge de la Generalitat de Catalunya que "els colors emprats en l'edifici situat a la plaça de Sant Feliu, nº 2, no s'ajusten a la carta de colors del Pla Especial del Barri Vell" i que "per això haurà de procedir amb la major urgència possible a ajustar-se a la normativa vigent". Ara, Joaquim Nadal expressa públicament la seva opinió personal:

«He de dir per començar que ni a títol personal ni a títol institucional el resultat actual de la "casa lila" no em satisfà. Però convenen matisos: allò que no resulta satisfactori és la precarietat urbanística de la plaça del davant, la composició de la façana, el seu color i la impressió que la casa "balla" com a conseqüència del pilotatge que es va fer per salvar unes voltes preexistents d'un interès relatiu. Dóna la impressió que per un dels costats de la façana polèmica la casa està descalçada.

Ara bé: algú s'ha mirat la casa per dins? coneixem la distribució i característiques dels pisos?, en coneixem les condicions d'habitabilitat? hem valorat l'actuació al pati? hem analitzat la revitalització de la façana posterior? La resposta a tots aquests interrogants seria, al meu criteri, plenament positiva. Crec sincerament que en el seu conjunt la casa saneja i rehabilita un sector degradat i posa la primera pedra d'una regeneració de les condicions d'habitabilitat del barri vell.

El problema es circumscriu a la façana que dóna a Sant Feliu. Encara ací crec que es va prendre una decisió positiva: no deixar construir la casa contigua a l'escalinata i mantenir la visió àmplia del campanar des de la seva base. Ja sé que en puritat urbanística aquesta opinió és discutible i que contradiu el problema de respectar la "trama", però mantenir el buit i esponjar en aquest punt em sembla bo i positiu.

La valoració definitiva dependrà de la solució que s'adopti en la urbanització total de la plaça i les escales. La "casa lila" semblarà més ben resolta o més mal resolta segons la seva forma d'integrar-se en un entorn monumental complex, ampli i no precisament ple.

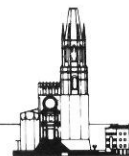
Finalment, dos problemes de caràcter general: primer, qui marca la decisió arbitral (no sectària ni estamental) d'allò que està bé o malament d'una creació artística o en aquest cas arquitectònica? El problema és decidir entre pensar que no és com voldríem o hauríem imaginat, i pensar que està realment malament i és un nyap. Però per decidir que és un nyap integral, sense matisacions, algú pot tirar la primera pedra?

Segon i més decisiu: si l'obra inicialment adjudicada consistia a més de la casa actual en una plaça i una altra casa de pisos. On han anat a parar els diners de la diferència i quan i com els poders públics prendran decisions per resoldre la provisionalitat que ara tot ho emmascara i empitjora? Aquesta és per a mi ara la qüestió autènticament vital».

Les cases a frec de Sant Feliu a punt de ser enderrocades.

DANI DUCH

JORDI CASADEVALL:

«El pas del temps no ajuda gens»

Jordi Casadevall va ser el representant del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat a la Comissió Tècnica del Patrimoni Cultural de Girona des de l'abril del 1982 al març del 1986. La Comissió Tècnica va tenir la rehabilitació de la plaça de Sant Feliu com a punt de l'ordre del dia en moltes de les seves reunions. Jordi Casadevall no parla, però, en nom d'aquesta Comissió sinó a títol estrictament personal, com a arquitecte que ha viscut de molt a prop la qüestió:

“La meua primera opinió davant de l'actual façana dels habitatges de Sant Fèlix és d'astorament i sorpresa. Astorament, perquè em resulta difícilment comprensible que una promoció en la qual s'han trobat implicades dues Direccions Generals i un Ajuntament com el de Girona hagi donat uns resultats que penso que avui dia no agraden a ningú. Sorpresa, perquè d'altres promocions amb les mateixes característiques i fetes a la mateixa ciutat hagin sortit ben diferents, i no parlo solament des d'un plantejament arquitectònic, sinó també de gestió i unitat de criteris que la de Sant Fèlix no té.

Què pot haver passat per què s'arribi a la situació actual?

En primer lloc, i vist amb la perspectiva del temps, crec que va pesar massa la voluntat de fer (la pèrdua de diners) que la de fer-ho bé. Qüestions com la de per què no es va excavar en primer lloc?, per què no es esperar a la redacció d'un estudi de detall? o per què no es va aplicar la normativa estricta del Pla Especial del Barri Vell, donat que no hi havia acord sobre una solució singular?, apareixen sense resposta.

En segon lloc, es va encetar una dinàmica de relacions entre les parts implicades que no va facilitar la trobada d'un camí comú. Acords de la Comissió Tècnica del Patrimoni mal interpretats, silencis expectants de l'Ajuntament o proposicions de solucions sobre la marxa, no es van poder constituir en eines positives que milloressin la solució prevista.

En tercer lloc, aquesta dinàmica engegada —al meu entendre, mal orientada des de l'inici— no va aplanar el camí dels projectistes per a un redreçament arquitectònic del projecte, i sí en canvi semblava donar peu a d'altres plantejaments fora de to, com la proposta de modificar l'entorn, sense estudis previs, o la creació d'una nova plaça.

Les conclusions d'aquesta intervenció, a la llum dels resultats actuals, ens donen a tots una certa lliçó de com no han de fer-se les coses. Malauradament també, i al contrari del que passa sempre, sembla que fins ara el pas del temps tampoc no ajuda gens, i les recents excavacions arqueològiques col·loquen la façana en una situació encara més incomprensible i agressiva envers l'entorn de Sant Fèlix”.

COL·LEGI D'ARQUITECTES:

«L'entorn de l'església de Sant Feliu»

La Junta de la Demarcació de Girona del Col·legi Oficial d'Arquitectes ha expressat la seva opinió sobre les obres de la plaça de Sant Feliu amb un informe el text del qual és com segueix:

“Darrerament s'han realitzat intervencions diverses promogudes per l'Administració que contemplaven la requalificació d'espais urbans amplis, en sectors d'edifi-

cació d'un fort contingut històrico-artístic i monumental, que incorporaven alhora aspectes més funcionals i simbòlics relacionats amb ells i l'entorn.

En aquest sentit podien parlar de les pavimentacions i ordenació dels espais públics i dels carrers d'Ullastret, on es parteix de la fragmentació com a recurs pel tractament divers de cada carrer, plaça o racó, per insignificant que sigui, que intenta emfasitzar els aspectes més singulars i diluir aquells més anecdòtics.

També la reordenació del conjunt de la plaça de Bellcaire, on es dissenyà l'espai urbà en funció de l'element el qual es vol remarcar de monument; la plaça dels Apòstols de Lleida, amb un extens pla horitzontal que, tractat unitàriament, accentua la subordinació a l'edificació del Castell i la Seu, o el mateix remodelatge de la plaça de Sant Domènec de Girona.

En el cas de l'espai urbà situat a l'entorn de l'església de Sant Feliu, calia cercar una voluntat que fes prevaler els valors dels monuments per sobre dels de la trama urbana, i en aquest sentit una intervenció radical que buidés el sector per crear un nou espai urbà era ben lícita, sempre que la neutralitat de la proposta ho deixés entendre així, i que el monument esdevingués el principal element del conjunt.

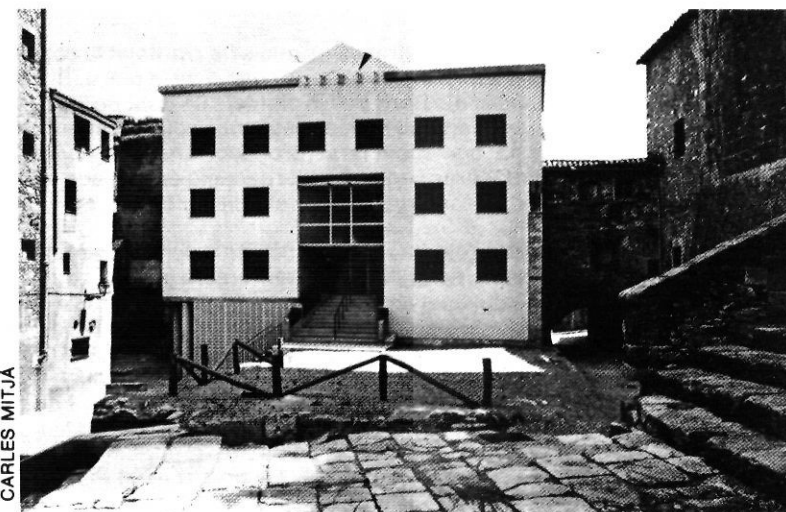
El suport de l'anàlisi prèvia de l'estructura urbana iniciant el procés des de les investigacions tant arqueològiques com tipològiques i morfològiques, hauria permès enfocar més globalment la intervenció projectual.

La inversió del procés i l'aprovació d'unes obres d'adaptació de l'edifici, actualment realitzat, sense tenir ben clar tot l'ordenament del sector a nivell global, i sobretot la poca coordinació entre les Administracions que intervenen en el tema, han propiciat la situació d'atzucac actual.

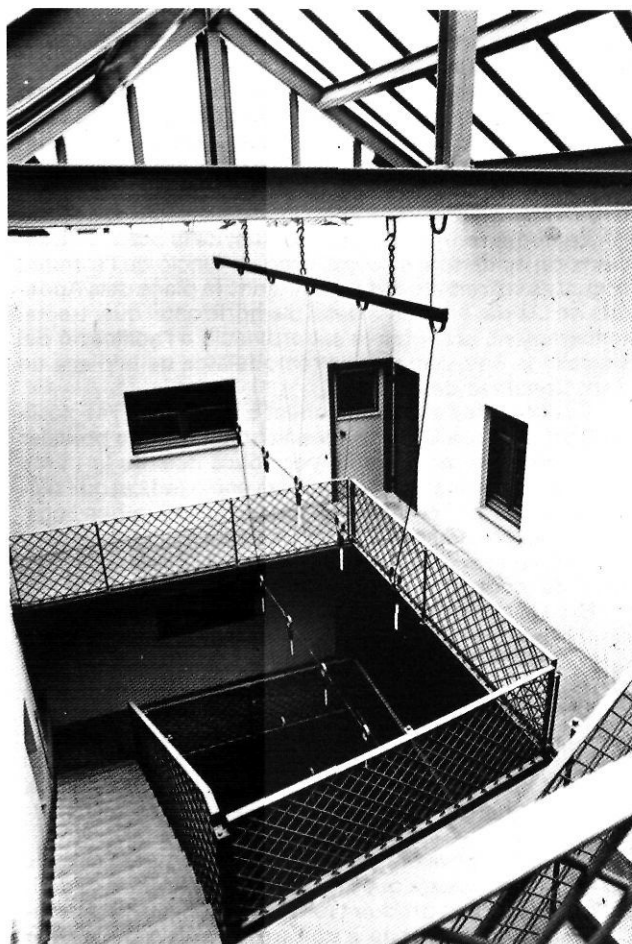
D'aquí es deriven les modificacions de què és objecte el projecte, a mesura que les discussions entre les Administracions es van produint (eliminació de nivells, tractament de la continuïtat de la trama medieval...) per arribar finalment a elaborar una proposta global de tot el sector, diferent de l'inicial i de les previsions del Pla Especial, que s'allunya del paper neutre que ha de tenir en el context del monument.

En aquest sentit, al problema del tractament compostiu de les façanes i colors, al marge de les especificacions del Pla Especial, es sobreposa un fet més anecdòtic a la necessitat de trobar una solució més global adequada al marc que l'ha d'incorporar.

Aquesta situació suggereix la necessitat d'utilitzar instruments d'ordenació urbana que situïn entre la proposta dels Plans Especials i dels projectes d'obres, i així com la dificultat dels Plans Especials alhora de fixar determinacions i regulacions massa precises”.

Exterior de la polèmica “casa lila”, pràcticament acabada.

L'escala interior de la "casa lila".

CARLES MITJA

COL·LEGI D'APARELLADORS:

«No compleix l'establert en el Pla Especial del Barri Vell»

La Junta de Govern del Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona ens ha lliurat, com a resposta a l'enquesta, la següent opinió, que expressa de manera col·legiada:

«El primer que estranya és que s'ha plantejat la construcció de l'edifici sense una ordenació de la plaça. Si bé el Pla Especial del Barri Vell ja planteja un punt de l'ordenació, és ben cert que hagués estat més adient començar per on s'ha començat ara (prospeccions arqueològiques) per després seguir per l'ordenació en la plaça i tot seguit per la construcció i/o rehabilitació dels edificis de l'entorn.

Pel que fa referència a l'edifici, no volem entrar en la seva oportunitat arquitectònica en l'entorn perquè aquest és un tema del qual en poden sorgir moltes opcions diferents. El que sí sembla inqüestionable és que l'edifici està construït en l'àmbit del Pla Especial del Barri Vell de Girona i per tant encara que sigui de promoció pública, ha de complir les condicions que estableix el Pla, i que ens consta que es fan complir als propietaris privats. Sense entrar en valoracions subjectives, podem dir que el color de l'edifici no compleix l'establert en el Pla. Així per què es va fer el Pla Especial?»

La pregunta voldríem que la contestés qui en tingui la responsabilitat de fer-ho».

AURORA MARTIN:

«Cal respecte a l'origen i evolució de la ciutat»

Maria Aurora Martín, cap del Servei Tècnic d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona, organisme que ha tingut un paper decisiu en les excavacions que s'han fet l'últim estiu davant del polèmic edifici, considera que aquest s'hauria d'haver projectat en funció dels resultats d'unes prospeccions arqueològiques prèvies i no al marge d'aquesta qüestió i de la integració en el conjunt en què es troba inclosa:

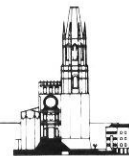
«Per primera vegada en molts anys, concretament des del 1972, en què paral·lelament a la restauració de Casa Pastors es va poder excavar l'interior d'una de les torres de la muralla romana de Girona, s'ha pogut fer una excavació programada en una zona del nucli antic de la ciutat, la plaça de Sant Fèlix, situada en un interessant sector, fora la porta Nord de Gerunda.

Aquesta excavació, realitzada amb metodologia actual, i comptant amb uns mitjans superiors als que s'havien tingut anteriorment, resultat d'un conveni entre l'INEM i el Departament de Cultura de la Generalitat, i amb la col·laboració de l'Ajuntament i la Diputació, ha donat uns excel·lents resultats científics, que permeten tenir una idea força exacta de les diverses fases d'ocupació del lloc i de la seva evolució urbana ja en aquesta etapa prèvia a l'estudi dels materials i interpretació arqueològica dels treballs.

Sens dubte, de cara a la futura urbanització de la plaça, que a més pot comportar moviments de terres que afectin els nivells arqueològics que ara s'han estudiat, era imprescindible l'excavació. És a partir d'aquest moment que les decisions que es prenguin sobre el futur urbanístic de l'indret poden tenir un esperit respectuós amb la història de la ciutat. Per això crec que, consideracions estètiques a banda, la "casa lila" s'hauria d'haver projectat en funció d'aquests resultats, i de la integració en el conjunt en què es troba inclosa.

Per altra banda, el positiu resultat dels treballs posa de manifest, una vegada més, la necessitat de la col·laboració entre les institucions implicades en la conservació del Patrimoni Cultural de la ciutat, i molt especialment en el cas d'una població tan rica en aquest aspecte com Girona, ja que en l'esdevenidor es tornarà a produir de manera continuada la necessitat d'un estudi arqueològic previ a decisions urbanístiques. Per això s'haurien d'arbitrar solucions perquè aquest tipus de treballs es fessin de manera automàtica en plantejar-se el problema, o millor encara, preveient-los.

Només el respecte a l'origen i l'evolució de la ciutat, a través del seu correcte coneixement, ens permetrà utilitzar-la millor, i adaptar-la a les noves exigències que planteja la vida moderna, de manera que els canvis no resultin traumàtics, fent-la més habitable sense despersonalitzar-la, ni destruir l'enorme Patrimoni que conserva».

Al fons, la "casa lila" ja ha pres forma.

JOAN COMALAT

AMICS DE LA GIRONA ANTIGA:

«Conservar el que tenim vol dir no fer invents»

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS:

«És l'autèntic començament del Passeig Arqueològic»

L'Associació Cultural i Esportiva Sant Fèlix fa en aquests moments la funció d'associació de veïns del barri en el qual es troba el polèmic edifici. La junta directiva ha volgut expressar la seva opinió de manera col·legiada, ja que mantenen un criteri unànim sobre aquest tema:

«És una obra nefasta, un edifici lleig, amb un color desencertat. Creiem que ens trobem en la situació actual perquè la Generalitat ho va fer sense consultar ningú d'aquí, i aquestes són coses que no es poden fer des de Barcelona, sense que els que hi vivim més a prop hi haguem tingut alguna cosa a veure. El disbarat és especialment greu perquè la plaça de Sant Feliu, de fet, és l'autèntic començament del Passeig Arqueològic. Si es fes el pont que des de molts anys és projectat sobre l'Onyar, es podria anar directament des de la Devesa al Passeig Arqueològic passant per la plaça de Sant Feliu i l'arc de Trasfiguera fins al carrer del Llop, cosa que contribuiria a la rehabilitació del barri.

Ara ens trobem davant dels fets consumats. No defensarem pas que la casa sigui enderrocada, però sí que es faci un esforç per adaptar-la a l'entorn. Suggerim que es replantegi tot el tema de les escalinates noves de l'església i es rebaixi el nivell de la placeta al peu del campanar fins a deixar-la al mateix nivell que la plaça de Sant Feliu i enjardinar-la. Per accedir a la casa nova es podria fer una rampa com la de la Pujada a Sant Feliu. Pel que fa a la casa, s'hauria de pintar d'un altre color i potser introduir-hi nous acabats de pedra. Per descomptat que els habitatges haurien de reservar-se de manera rigorosament exclusiva per a gent del barri».

Rosa Maria Labayen és la presidenta de l'associació "Amics de la Girona Antiga". Ens manifesta que no expressa una opinió personal sinó que parla en nom de l'Associació que presideix:

«Quan van començar les obres, nosaltres ja ens teníem alguna cosa i per això vam adreçar una instància el mes de juliol del 1985 a l'alcalde de Girona demanant que «atès el resultat poc adient de la finalització de les obres a la façana de la Casa de la Sopa (plaça dels Lledoners), cal que l'Ajuntament vetlli en un futur amb més cura pels colors emprats en el pintat de façanes, sobretot donada la propera finalització de les noves cases de Sant Feliu». Com que l'arquitecte a qui es va encarregar el projecte era el mateix que havia dirigit la restauració de la Sopa d'una manera que no ens convenia, vam voler dir-hi la nostra tot i que ningú no ens havia consultat. Si ens haguessin demanat l'opinió abans de començar, segurament haurien demanat que no tiressin a terra la caseta que hi havia on han fet la casa nova, darrera la casa de pisos. Aquella caseta, restaurada, no hauria desentonat gens. Però ja ens ho vam trobar tot a terra.

Ara, davant dels fets consumats, la solució només pot ser no fer la monumental escalinata que s'havia previst i deixar la placeta davant de la casa tal com és. Quan s'acabin les excavacions, que hi plantin molts arbres que tapin una mica la casa nova. Però que no hi introdueixin més elements nous. Per al barri vell, la consigna hauria de ser conservar, conservar, conservar. I conservar el que tenim vol dir mirar-ho i tenir-ne cura tal com és, sense fer invents.

Pel que fa al color de la casa nova, no hi ha problema: el color actual no s'ajusta a la carta de colors del Pla Especial del Barri Vell. Per tant, cal pintar la façana d'un color que sigui reglamentari, cal que es compleixi l'acord previ que sobre el disseny de la façana i sobre el color van establir els arquitectes de la Generalitat i els del Pla Especial del Barri Vell».